

sudyi?. [Do we need literary courts?]. Moscow.

9. Medvedeva, N. (1962). *Reshitelno borotsya s formalizmom*. [Struggle resolutely against formalism]. Moscow.

10. Muhina, N. (1960). *Za kulturu detskoj biblioteki*. [For the culture of the children's library]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШУЛЯК Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, декан факультету менеджменту і бізнесу Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київська національного університету культури і

мистецтв».

Наукові інтереси: педагогічні аспекти ігрової діяльності; професійна підготовка фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHULIAK Svitlana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Science, Docent, Professor of the Department of Information, Library and Archival Affairs, Dean of the Faculty of Management and Business of Separated Subdivision «Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts».

Circle of scientific interests: pedagogical aspects of playing activity; professional training of specialists of information, library and archival affairs.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.

УДК 371.134-057.875:796

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана Валентинівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: jazloveckaja-ksenija@rambler.ru

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціальні перетворення, що відбуваються в суспільстві, зумовлюють нові підходи до вирішення складних проблем фахової підготовки вчителів, серед яких професіоналізм і майстерність педагогів, сутнісною особливістю яких є здатність до інтеграції загальноосвітніх, спеціальних, психолого-педагогічних, дидактичних і методичних знань, комплексного вирішення завдань навчання, виховання й розвитку особистості на гуманістичній основі. Це зумовлює необхідність особливих вимог до системи професійної підготовки фахівців, зокрема галузі фізичного виховання, підсилення уваги до наукового аналізу інтеграційних процесів, що відбуваються в ній.

Система професійної підготовки вчителя, що спрямована на цілісний розвиток його особистості, має забезпечити оволодіння спеціальними знаннями та вміннями, формування базових, загально та спеціально-фахових компетентностей, а також розвиток у студентів адекватних професійним потребам ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про себе, як спеціаліста, формування сукупності професійно-значущих якостей, готовності до постійного самоаналізу і самовдосконалення.

Учитель фізичної культури займає провідне місце у модернізації закладу загальної середньої освіти, оскільки він розуміє закономірності фізичного розвитку учнів, здатний педагогічно мислити, планувати й аналізувати освітній процес, а також успішно розв'язувати проблеми, що виникають у фізичному вихованні молоді. Педагогічна майстерність вчителя виявляється в наступних напрямках: компетентність, спрямованість, професійність. Вище перераховані характеристики мають формуватися ще в процесі навчання у закладі вищої освіти, що передбачає розвиток загальної та педагогічної культури та виховання професійно значущих якостей.

У дослідженнях відомих педагогів Н. В. Кузьміної, В. Ц. Загвязинського та ін. наголошується на слабкій підготовленості майбутніх учителів до творчої професійної діяльності, що негативно впливає на формування педагогічної майстерності вчителя та творчого розвитку учнів. До того ж, на думку ряду дослідників (І. Т. Огородникова, В. О. Сластьоніна та ін.), у вищій школі основна увага приділяється підготовці вчителя-предметника. Кожний з викладачів вузу вважає свій предмет найважливішим. Багато хто з них впевнений, що головне для майбутнього вчителя є знання змісту матеріалів предмету,

що викладається в школі, а педагогічна майстерність формується сама по собі.

Це призвело, на думку вищезазначених учених, до значного відриву спеціальної підготовки майбутніх учителів від творчої професійної діяльності.

Виходячи з цього, Ю. І. Пассов вважає, що результатом навчання майбутніх учителів у закладі вищої освіти має бути не стільки наявність знань з предмета, скільки оволодіння способами оперування цими знаннями, що відбувається в умовах конкретної практичної діяльності, у процесі багаторазових систематичних повторень, цілеспрямованих вправ на виконання певних педагогічних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення феномену педагогічної майстерності зверталися: Є. С. Барбіна, І. А. Зязюн, Н. В. Кузьміна, В. А. Семиченко, В. О. Сластьонин, Р. І. Хмелюк (у контексті психолого-педагогічних проблем становлення майбутніх учителів); М. М. Барахтян, Л. Ф. Спірін (формування професійних умінь); О. В. Гармаш, В. О. Кан-Калик, О. М. Леонтьєв (культура спілкування); І. О. Синиця, І. І. Чернокозов, В. М. Чернокозова (педагогічна етика); С. Б. Єлканов, Л. І. Рувинський (професійне самовиховання); Ю. М. Кулюткін, В. І. Шахов (розвиток педагогічного мислення); А. Й. Капська, Р. І. Короткова, Г. М. Сагач, Н. В. Чепелева (оволодіння культурою мовлення); В. Ц. Абрамян, П. В. Галахова (театральна педагогіка).

Мета статті – здійснити теоретико-педагогічний аналіз проблеми формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури на сучасному етапі розвитку професійно-педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потреба у модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури простежується у Національній доктрині розвитку фізичної культури та спорту, Проекті «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років».

Як зазначено у публікаціях [3; 4; 5], спроби інтенсивного реформування системи вищої професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури, ще не призвели до випереджального режиму й вчасного реагування на нові соціальні потреби дітей та молоді, що пов'язані з їхнім фізичним розвитком та станом здоров'я. Це доводить актуальність і важливість визначення для нашої країни шляхів оновлення вітчизняної професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Науковці звертаються до різних компонентів підготовки майбутніх учителів

фізичної культури відокремлено, а поряд з цим, проблема формування педагогічної майстерності (ПМ) майбутніх фахівців як комплексного інтегративного утворення у дослідженнях не відображено.

Науковці, аналізуючи якість професійної підготовки майбутнього вчителя та професійної готовності кваліфікованого педагога, виокремлюють теоретичні, технологічні й організаторські характеристики складової ПМ. Під теоретичними якостями мають на увазі знання із загальноосвітніх та спеціальних дисциплін, технологічними – загальнопедагогічні й спеціальні практичні вміння й навички, під організаторськими – передовсім комунікативні вміння, основи менеджменту, конфліктології, психології тощо. Ці групи якостей завжди взаємозалежні.

Смислова інтерпретація педагогічної майстерності передбачає три значення: особистісне утворення (рівень професійно-педагогічної підготовленості); якісна характеристика педагогічної діяльності (рівень педагогічної вмілості та результативності в її здійсненні); соціально-педагогічне явище (як соціально задані вимоги до особистості, рівня підготовки та якості діяльності педагога).

Аналіз теоретичних посилань дав змогу здійснити уточнення досліджуваної дефініції у такій редакції: «*Педагогічна майстерність майбутніх вчителів фізичної культури* – це інтегративне особистісне утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійно значущі якості, а також педагогічна техніка особистості, які виражаються в творчій діяльності та дозволяють ефективно та якісно вирішувати навчально-виховні завдання».

Тенденції розвитку сучасної фізкультурно-педагогічної освіти переконливо свідчать про посилення її гуманітарної спрямованості, що зумовлює підвищення ролі загальнопедагогічної складової у системі професійної підготовки вчителя фізичної культури.

Водночас, особливості традиційної організації освітнього процесу у закладі вищої освіти ускладнюють формування загальнопедагогічної культури студентів, розвиток професійно-педагогічних якостей особистості. Тому до пріоритетних напрямів цієї галузі справедливо відносять теоретичні та методичні засади розвитку і вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У наукових дослідженнях у галузі ФКіС (М. Віленський, В. Столяров, Г. Хозяїнов та ін.) ретельно проаналізовані проблеми вищої фізкультурно-педагогічної освіти та виявлено такі її недоліки

[3; 4; 5]: зосередження переважно на розвитку рухових функцій і практично відсутність орієнтації на розвиток особистості; не передбачено заходів щодо виховання в особистості вчителя здатностей і прагнення до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти; галузь педагогічних знань обмежується навчанням і вихованням; педагогіка розглядається виключно як сфера практичної діяльності, а не теорія, що систематизує практичний досвід.

Тобто, до недавнього часу основною метою роботи вчителя фізичної культури вважалися завдання всебічного фізичного вдосконалення учнів, тому в системі підготовки майбутніх учителів панував технократичний підхід. Завдання вчителя обмежувалися лише професійними обов'язками з реалізації фізичного вдосконалення школярів. Відповідним чином будувалася підготовка вчителів фізичної культури у закладі вищої освіти, що мала на меті передусім формування професійних знань, умінь і навичок. Перехід до гуманітарно орієнтованої концепції потребує якісно нових цільових установок у підготовці вчителів фізичної культури, нових принципів відбору та систематизації змісту їхньої професійної освіти, заснованих на *особистісно орієнтованому підході до навчання* [1].

Результати досліджень українських науковців у галузі ФКіС Н. Зубанової, Р. Карпюка, А. Цьося та ін., а також аналіз практики фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти свідчать, що частина фахівців з фізичної культури в Україні недостатньо підготовлена до реалізації професійно-педагогічних функцій, не володіє належним *рівнем педагогічної майстерності*. З метою підвищення ефективності системи підготовки педагогів фізичного виховання і спорту необхідні оптимальні організація й управління навчанням. Це передбачає, серед низки завдань, апробацію та впровадження нових навчальних програм, педагогічних та інформаційних технологій у навчальний і дослідницький процеси закладу вищої освіти.

Особливості фізичної культури неминуче відбиваються у своєрідних особливостях підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у вищій школі. Основу загальнопрофесійної підготовки вчителя фізичної культури у закладі вищої освіти фізкультурного профілю разом з «Педагогікою» і «Психологією» становлять курси «Теорія і методика фізичного виховання», «Педагогіка фізичного виховання», покликані формувати у студентів систему фундаментальних знань і практичних умінь, що визначають ефективність професійної діяльності в галузі фізичної

культури. Особливу увагу необхідно звернути на *психолого-педагогічну* підготовку вчителя фізичної культури. Її надзвичайна важливість обумовлена органічним зв'язком теорії та методики фізичного виховання із загальною педагогікою та психологією.

Дослідники педагогічної майстерності в галузі фізичного виховання вважають, що створити науково-обґрунтовану методiku підвищення педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури можна на основі з'ясування процесів формування його особистості та соціально-психологічної структури його діяльності. Вирішення цієї проблеми актуально вже на початку навчання у закладі вищої освіти, коли формується ставлення до обраної спеціальності та усвідомлюється її соціальна сутність. При цьому *психолого-педагогічні дисципліни*, які мають потужні можливості в особистісному і професійному розвитку студентів, доцільно розглядати як засіб входження майбутнього вчителя у світ професії. Основою формування педагогічної майстерності студентів є поетапна діяльність педагога, спрямована на допомогу студентам у самопізнанні своїх можливостей до педагогічної роботи, оволодіння знаннями педагогічної теорії та їх реалізацію в практичній діяльності у процесі самостійного пошуку шляхів вирішення педагогічних завдань.

Необхідність формування в майбутніх учителів фізичної культури *педагогічної майстерності* зумовлюють такі основні чинники:

1) творчий потенціал вчителя залежить від рівня сформованості його професійного мислення. Професійно спрямоване мислення ініціює рефлексивну діяльність учителя, що дає йому можливість стати професійно активним педагогом, здатним до самостійної інноваційної діяльності, і, як результат – бути конкурентоспроможним майстром;

2) підвищення теоретичного рівня змісту навчальних дисциплін призвело до загострення суперечностей між загальними цілями освіти і реальними можливостями майбутніх учителів вирішувати прикладні завдання;

3) у системі освіти відбулися серйозні зміни: збагачення шкільної практики новими освітніми технологіями, формами навчання, можливістю самостійно вибирати навчально-методичну базу. Натомість у молодих учителів спостерігається несамостійність і невміння творчо застосовувати теоретичні знання, набуті у закладі вищої освіти [3].

Педагог повинен бути творчою особистістю, що володіє глибокими знаннями свого предмета і розвиненими *професійно-педагогічними вміннями*.

Вирішальним чинником формування

майбутнього вчителя є забезпечення суспільної активності та соціальної зрілості студента. Чим більше він ініціативний, активний, чим наполегливіше працює над розвитком своїх особистісних і професійних якостей, тим успішніше відбувається становлення його особистості як вчителя і вихователя. Можна бути професійно компетентним педагогом але при цьому не бути майстром, а отже, не досягати якісних результатів. *Щоб стати майстром, необхідно здобути особистісну професійну неповторність, власний стиль, професійне мислення.* Педагогічна майстерність є індивідуальним внеском у педагогічну культуру суспільства, і лише повне усвідомлення механізмів власної діяльності, завдяки набутим професійним компетентностям, уможливує передачу майстерності іншим [5].

Аналізуючи становлення професійно-педагогічної майстерності фахівців із фізичної культури, автори вказують на те, що необхідний рівень формується у процесі професійно-педагогічної діяльності та досягає необхідного рівня через 7–8 років педагогічної практики. Наслідком недостатньої розробленості теорії та методики формування професійно-педагогічної майстерності фахівців фізичної виховання і спорту є те, що значна частина молодих учителів фізичної культури, тренерів не розуміють значимості складових педагогічної майстерності, оволодіває ними переважно самостійно у практичній педагогічній роботі.

Водночас, суспільні трансформації визначають необхідність удосконалення підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, ставлять вищі вимоги до особистості вчителів, їхньої майстерності, розкриття задатків, обдарованості студентів, вимагають перегляду теоретико-методологічних засад професійної підготовки вчителів фізичної культури.

Проблеми педагогічної майстерності фахівців фізичного виховання і спорту розроблені недостатньо. Дослідники В. Огульчанський, В. Папуча основну увагу приділили розвитку педагогічної майстерності студентів закладу вищої освіти галузі ФКіС у процесі вивчення дисциплін професійно-спортивної підготовки. Т. Ф. Матвійчук [3] досліджувала проблему удосконалення професійної підготовки бакалаврів фізичного виховання і спорту, вчителів фізичної культури шляхом формування їхньої педагогічної майстерності у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти.

Предметом досліджень інших науковців були лише окремі аспекти педагогічної

майстерності. Питанням розвитку педагога цієї галузі присвячені дослідження Є. Ільїна, В. Костюченко, І. Максимчук, М. Прохорової, та ін., які торкаються різних аспектів підготовки студентів. Зазначимо, що аналіз цих досліджень приводить до думки про те, що підвищення якості підготовки вчителя фізичної культури потребує з'ясування процесів становлення його особистості та вивчення соціально-психологічної структури його діяльності.

Розвиток педагогічної майстерності може відбуватись спонтанно, а може формуватись цілеспрямовано у процесі вивчення майбутніми вчителями фізичної культури психолого-педагогічних дисциплін. Вони мають потужні можливості в особистісному і професійному розвитку студентів і їх доцільно розглядати як засіб професійної підготовки майбутнього вчителя, введення людини у світ професії.

Як уже зазначалося, результативність праці вчителя безпосередньо залежить від рівня професійної підготовленості, яка обумовлюється якістю педагогічних умінь і сукупністю спрямовуючих, інструментальних та ситуаційних чинників. Чим вищий позитивний вплив цих чинників і більший діапазон педагогічних умінь, тим кращі результати у комплексному вирішенні завдань фізичної культури учнів. Серед провідних для вчителя фізичної культури виділяють: спортивні, організаційні, методичні, конструктивні, комунікативні та пізнавальні педагогічні уміння (А. Цьось) [6].

Вимоги професії потребують *психічних якостей людини*, необхідних для успішної діяльності. Саме на їхній розвиток слід звернути особливу увагу у процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Аналіз визначень й змісту поняття «педагогічна майстерність» дає можливість здійснити деякі узагальнення та висновки:

1. Педагогічна майстерність виявляється на кожному поточному уроці і, разом з тим, це є елемент нестандартності, творчості, що мислиться такою тільки на тлі обов'язкових, тривіальних, типових елементів.

2. Педагогічної майстерності студента неможливо навчити тільки з боку стороннього суб'єкта освітнього процесу (викладача, тренера).

Для цього мають бути застосовані самоосвіта, самодисципліна, самовиховання – самоорганізація майбутнього педагога.

3. Педагогічна майстерність, на відміну від компетентнісних знань, умінь і навичок, котрі необхідні для роботи в школі, не має верхньої межі досконалості й конкретного

обсягу особистісних характеристик. Це – перманентний процес (упродовж навчальної діяльності й професійного життя).

4. Педагогічна майстерність вчителя фізичної культури відрізняється та має низку переваг перед учителями точних, гуманітарних та природничих наук, оскільки тісно пов'язана не стільки з пізнавальною, скільки з ціннісною сферою людської особистості й культури й у змозі задовольнити потреби фізичного емоційного й духовного розвитку [3].

Підвищення якості підготовки вчителів фізичного виховання потребує педагогічних інновацій, спрямованих на інтенсифікацію освітнього процесу, що ставить перед нами завдання визначення певних умов. *Педагогічними умовами формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у закладі вищої освіти, вважаємо заходи, які забезпечують підвищення ефективності виховання, навчання та розвитку особистості майбутнього вчителя: цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння педагогічною майстерністю; забезпечення цілісності, неперервності й системності змісту розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання; використання активних методів навчання та новітніх освітніх технологій для розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання.*

Перспективами подальшого дослідження може бути теоретико-методичний пошук технологій розвитку педагогічної майстерності вчителів фізичної культури, адаптованих до нових вимог сучасного освітнього середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Виленский М. Я. Содержание образования по физической культуре как условие его гуманитаризации / М. Я. Виленский, В. В. Черняев // Научные труды. Серия: Психолого-педагогические науки. – М., 1999. – С. 62–77.

2. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Н. Ю. Зубанова. – Волинський державний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1999. – 17 с.

3. Матвійчук Т. Ф. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Ф. Матвійчук. – Вінниця, 2015. – 20 с.

4. Огульчанский В. А. Формирование профессионально-педагогического мастерства специалистов физической культуры и спорта на

этапе вузовского образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Огульчанский Владимир Алексеевич. – Волгоград, 2004. – 188 с.

5. Папуча В. М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання в процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Папуча. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

6. Цьось А. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін: навч. посіб. / А. В. Цьось, Г. В. Балахнічова, Л. В. Заремба. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 132 с.

REFERENCES

1. Vylenskyi, M. Ya. (1999). *Soderzhanye obrazovanyia po fizycheskoi kulture kak uslovyie eho humanitaryzatsyy*. [The content of education in physical culture as a condition for its humanization]. Moscow.

2. Zubanova, N. Yu. (1999). *Formuvannia profesiino-pedahohichnoi spriamovanosti osobystosti maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury*. [Formation of the professional-pedagogical orientation of the personality of the future teacher of physical culture]. Lutsk.

3. Matviichuk, T. F. (2015). *Formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u protsesi profesiinoi pidhotovky*. [Formation of pedagogical skills of future teachers of physical education in the process of professional training]. Vinnytsia.

4. Ohulchanskyi, V. A. (2004). *Formyrovanyie professyonalno-pedahohycheskoho masterstva spetsyalystov fizycheskoi kulturu y sporta na etape vuzovskoho obrazovanyia*. [Formation of professional and pedagogical skills of specialists in physical education and sports at the stage of higher education]. Volhohrad.

5. Papucha, V. M. (2010). *Formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia fizychnoho vykhovannia v protsesi fakhovoi pidhotovky*. [Formation of pedagogical skills of the future teacher of physical education in the process of professional training]. Zaporizhzhia.

6. Tsos, A. V. (2010). *Suchasni tekhnolohii vykladannia sportyvnykh dystsyplin*. [Modern technologies of teaching sports disciplines]. Lutsk.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: здоров'язберігаюча педагогіка та валеологічне виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

YAZLOVETSKA Oksana Valentynivna – Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor Department of Pedagogy and Education Management, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: health-preserving pedagogy and valeological education.

*Дата надходження рукопису 12. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.*

УДК 37(09) «192»

БАБЕНКО Андрій Леонідович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: babenko_andrew@ukr.net

ІДЕЇ ІНТЕГРАЦІЇ У СПАДЩИНІ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ-ПЕДАГОГІВ 20-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Українські вчені-педагоги настійливо звертають увагу на те, що сьогодні розвиток освіти як системи повинен реалізовуватися через системні знання, які формують цілісне, системне мислення, а не механічне засвоєння знань. Спостерігається підвищений інтерес до проблеми інтеграції в науці та освіті. У зв'язку з цим зростає інтерес до історії української освіти, зокрема, першої чверті ХХ століття, яка була наповнена педагогічною творчістю і продемонструвала альтернативні підходи до реформування школи, відзначається прагнення систематизувати та концептуалізувати наукові ідеї, узагальнити передовий педагогічний досвід. Сьогодні, коли здійснюється активний пошук нових шляхів розвитку освіти в Україні, особливої актуальності набуває звернення до педагогічної спадщини та практичного досвіду відомих українських вчених, педагогів, з ім'ям яких пов'язано входження в українську освіту педагогічних ідей інтегрування.

Аналіз досліджень і публікацій. В останні десятиліття українська педагогіка активно досліджує стратегію і тактику інтегрованого навчання. Розробкою проблеми інтеграції змісту освіти активно займаються І. М. Козловська, С. У. Гончаренко, О. Я. Савченко, М. Г. Іванчук, Я. М. Кміт та ін. Важливо на цьому етапі виявити значущість ідей українських педагогів минулого для освіти сьогодення. Освітня діяльність і педагогічні погляди вчених-педагогів 20-х років ХХ століття аналізуються у працях О. В. Сухомлинської, Н. О. Ярмак, І. В. Зайченка, Л. Т. Ніколенко, Л. Д. Березівської та інших. Проте ідеї інтеграції у їх педагогічній спадщині проаналізовані лише частково.

Мета статті полягає у визначенні концептуальних ідей Г. М. Іваниці, О. Ф. Музиченка, І. О. Соколянського, Я. Ф. Чепіги і з'ясуванні їх впливу на визначення напрямків педагогічного інтегрування на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із кінця ХІХ століття ідея інтегрування набуває значного розповсюдження в педагогіці. Необхідність упровадження інтегрованих форм навчання у школі обґрунтував американський педагог Дж. Дьюї. У роботах «Моє педагогічне кредо», «Школа і суспільство», «Досвід і освіта» він зазначає, що інтеграція змісту навчання, сприяє формуванню цілісної картини світу в усіх його зв'язках, формує у дітей вміння орієнтуватися у навколишньому, відчуття потреби у знаннях, розуміння їхньої практичної значущості. Ідеї Дж. Дьюї швидко знайшли своїх прихильників у всьому світі. Їхній вплив на педагогічну теорію і практику в Україні цього часу дослідив В. О. Коваленко. Здійснивши аналіз основних положень філософії освіти Дж. Дьюї з ідеями української педагогіки 20-х років, він робить висновок, що в основі реформування освітньої галузі в Україні найбільшою прихильністю користувалася прагматична педагогіка Дж. Дьюї, а її творча реалізація призвела до пошуку нових освітніх технологій: комплексної системи навчання, модифікації дальтон-плану, бригадно-лабораторної форми навчання з опорою на метод проєктів [4].

Аналізуючи процес становлення та розвитку інтеграції в ХХ столітті, А. А. Кендюхова зазначає, що 1920-і роки характеризуються практичними спробами інтеграції знань з різних предметів стосовно будь-якої загальної проблеми. У цей період